

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1916.

Andra kammaren.

Nr 29.

Tisdagen den 29 februari.

Kl. 3,30 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 22 och den 23 innevarande februari.

§ 2.

Herr statsrådet *Westman* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 67, angående pension åt seminarievaktmästaren J. P. Nylander;

nr 68, angående pension åt trädgårdsläraren K. Kihlstedt;

nr 69, angående pension åt rektorn C. F. Lindgrens änka Maria Charlotta Lindgren, född Ramstedt; och

nr 70, om ökning av anslaget till vikariatsersättningar m. m. vid nationalmuseet.

Nämnda propositioner bordlades på begäran.

§ 3.

Upplästes fyra till kammaren inkomna protokoll, så lydande:

Ar 1916 den 26 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse riksdagens justitieombudsman; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr hovrättsrådet Viktor Petrén . . . . 43 röster,

i följd varav herr hovrättsrådet Viktor Petrén blivit till riksdagens justitieombudsman utsedd.

G. F. Östberg.

Ax. Hedenlund.

E. A. Nilson.

Knut A. Tengdahl.

Ar 1916 den 26 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse den man, som skall efterträda riksdagens justitieombudsman, ifall denne, innan nästa lagtima riksdag anställt nytt

val av justitieombudsman, skulle med döden avgå, samt utöva ämbetet under den tid justitieombudsmannen kan vara av svår sjukdom eller annat laga förfall därifrån hindrad; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr häradshövdingen S. T. Colleen . . . . 43 röster,

i följd varav herr häradshövdingen S. T. Colleen blivit utsedd till justitieombudsmannens efterträdare.

G. F. Östberg.

Ax. Hedenlund.

E. A. Nilson.

Knut A. Tengdahl.

År 1916 den 26 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse riksdagens militieombudsman; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr häradshövdingen A. R. Östergren . . . . 43 röster,

i följd varav herr häradshövdingen A. R. Östergren blivit till riksdagens militieombudsman utsedd.

G. F. Östberg.

Ax. Hedenlund.

E. A. Nilson.

Knut A. Tengdahl.

År 1916 den 26 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse den man, som skall efterträda riksdagens militieombudsman, ifall denne, innan nästa lagtima riksdag anställt nytt val av militieombudsman, skulle med döden avgå, samt utöva ämbetet under den tid militieombudsmannen kan vara av svår sjukdom eller annat laga förfall därifrån hindrad; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr f. d. revisionssekreteraren friherre Bror Carl

Cederström . . . . . 43 röster,

i följd varav herr f. d. revisionssekreteraren friherre Bror Carl Cederström blivit utsedd till militieombudsmannens efterträdare.

G. F. Östberg.

Ax. Hedenlund.

E. A. Nilson.

Knut A. Tengdahl.

Jämte det dessa protokoll lades till handlingarna, beslöt kammaren, att riksdagens kanslideputerade skulle genom utdrag av kammarens protokoll underrättas om valen samt anmodas låta uppsätta och till kamrarna avgiva förslag dels till förordnanden för de valde, dels till skrivelser till Konungen med anmälan om de verkställda valen, dels ock till de paragrafer, som därom borde i riksdagsbeslutet införas.

§ 4.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid:

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 58, angående avskrivning av viss avgäld för utrivning av en till kronoegendomen Akerholmen i Skaraborgs län hörande kvarn; och

nr 59, angående rätt för trädgårdsmästaren och preparatorn vid skogshögskolan K. F. Eklöf att för ålderstillägg tillgodoräkna sig viss tjänstgöring;

till bankoutskottet propositionen, nr 60, angående pension åt föreståndaren för Jönköpings läns lantmannaskola i Tenhult K. V. Smedberg;

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 61, angående bidrag ur jämtländska renbetesfjällens skogsfond till anläggning av en enskild väg inom Offerdals socken av Jämtlands län; och

nr 65, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar; samt

till bankoutskottet propositionen, nr 66, angående pension åt ladugårdsförmannen M. Jensen vid Alnarp.

§ 5.

Härefter föredrogs herr *Jönssons* i Revinge vid kammarens nästföregående sammanträde framställda, men då bordlagda anhållan att till herr statsrådet och chefen för lantförsvarsdepartementet få framställa spörsmål angående Södra skånska infanteriregementets förläggning; och blev berörda anhållan av kammaren bifallen.

§ 6.

Vidare föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtande nr 4, statsutskottets utlåtande nr 17, bankoutskottets memorial nr 11 och lagutskottets utlåtande nr 14.

§ 7.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Interpellation.

Herr *Sommelius*, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Ett fortsatt uteblivande av det handelsdepartement, som av landets alla näringsidkare så länge påyrkats, ger mig anledning till en framställning.

Först den 5 juli 1913 avlämnade kommerskollegiikommittén och departementalkommittén till Konungen utredning med anledning av de uppdrag, som lämnats dessa tillsatta myndigheter — den förra den 13 nov. 1908 och den senare den 11 december samma år.

Interpellation.

(Forts.)

Nu torde det dock böra sägas, att dessa kommitterade icke erhållit direkt uppdrag att framföra förslag om inrättande av ett handelsdepartement; den först tillsatta kommittén fick i uppdrag att inkomma med utlåtande och förslag rörande förändrad organisation av kommerskollegiet och reglering av dess löneförhållanden och den senare kommittén undersökning och upprättande av förslag angående förändrad indelning och organisation av statsdepartementen jämte lönerreglering för dessas tjänstemän m. m.

Sedan bägge kommittéerna enats om ett förslag om inrättande av ett centralt förvaltningsorgan för sociala ärenden m. m. beslöts att anordna samarbete jämväl i avseende å organiserandet av den centrala förvaltningen rörande handel, industri och sjöfart.

Efter utförandet av detta senaste arbete hemställde också bägge kommitterade gemensamt om upprättandet av ett nytt departement benämnt handelsdepartementet.

Jag torde få anföra några uppgifter om detta önskemåls förhistoria.

Redan 1868 föreslog Kungl. Maj:t inrättandet av ett nytt statsdepartement, vilket skulle handlägga ärenden rörande näringar och allmänna arbeten.

Med anledning av enskild motion år 1874 uttalade konstitutionsutskottet, att ett nytt departement för näringar och allmänna arbeten borde upprättas.

Åren 1875, 1880, 1881 och 1884 fördes av enskilda motionärer ånyo frågan fram men utan framgång.

Men 1885 hade Kungl. Maj:t ånyo dragit frågan inför riksdagen, vars bägge kamrar antogo förslaget, som dock vid 1888 års riksdag av första kammaren blev avslaget.

Även året 1893 bör antecknas för dess riksdags skrivelse till Kungl. Maj:t i frågan och slutligen torde 1905 års skrivelse hava föranlett Kungl. Maj:t att upptaga ärendet genom de ovan omförmälda kommitterade. Om jag härtill anför, att frågan jämväl i riksdagens första kammare gjordes till föremål för en interpellation av P. Em. Lithander, så vittna alla dessa försök att lösa en för landets näringsliv så viktig fråga om en stark tillförsikt, att ett målsmansskap för affärsvärlden vore det verkssammaste medel till vårt lands ekonomiska framgång.

Över 1913 års kommittéuttalanden hava emellertid åtskilliga för vårt lands ekonomiska utveckling arbetande myndigheter gjort uttalande, och torde samtliga dessa utan att sammankoppla ärendet med lösningen av andra närbesläktade frågor hava tillstyrkt inrättandet av ett departement för handel, industri och sjöfart. Vissa av dessa myndigheter ha visat sig angelägna om, att detta nya statsdepartement borde benämnas i förkortning Industridepartementet, då man tagit hänsyn till industriens kraftigare utveckling.

Jag bör i detta sammanhang erinra om, att industriens pro-

duktionsvärde utgör för närvarande över 2 miljarder kronor per år och jordbrukets mer än 1 miljard kronor samt handelsomsättningen med utlandet c:a 1,700 miljoner kronor. De stora omvälvningar i vårt ekonomiska liv, som alstrats av kriget, ha ytterligare påvisat behovet av en snar lösning av frågan om ett departement för affärsvärlden, och ärendet låter sig knappast längre avvisas av den uppfattningen att så länge vi kunna påräkna en i ekonomiska och särskilt industriella angelägenheter förfaren finansminister, så vore en handelsminister överflödig. Tvärtom torde erfarenheten hava visat och detta särskilt de senare åren att finansministerns intressen icke alltid sammanfalla med industriens, handels och sjöfartens, till vilka finansministern i sin verksamhet ofta kommer att ställas — skenbart åtminstone — i ett motsatsförhållande och måhända också i en sådan situation, där han nödgas utöva för sina skattesympunkter starkt kontrollerande verksamhet.

Sverige torde vara ett av de få länder som ännu icke velat uppskatta det praktiska livets värde och stora uppgifter; åtminstone har man hittills icke velat giva varken handel eller industri stödet av en statsorganisation, som kunnat hävda våra producenters och våra köpmäns intressen.

De allra flesta europeiska stater hava för länge sedan inrymt handelsdepartement inom sin statsorganisation, men 1916 är det 49 året sedan Kungl. Maj:t ehuru förgäves sökte att bereda näringslivet i vårt land denna fördel.

Ett försök från Kungl. Maj:ts sida att under 1914 års sommarriksdag i kungl. proposition föreslå ändringar i vissa paragrafer av regeringsformen, riksdagsordningen och tryckfrihetsordningen blev av kamrarna avslagen. De senaste 2:ne åren hava satt näringslivet på synnerligen hårda prov, och helt visst skulle påfrestningen varit lättare att bära om detsamma förfogat över en målsman vid Konungens bord.

Lösningen skulle ställa sig vida enklare om förslaget icke allt för hårt sammankopplades med andra närbesläktade spörsmål.

Under erinran om att hela landets köpmansvärld genom sina sammanslutningar liksom också industrivärlden genom dess organisationer gjort kraftiga uttalanden för tillkomsten av ett handelsdepartement anhåller jag att till H. Exc. statsministern få framställa följande fråga:

Är det på grund av den utredning av den 5 juli 1913, som av kommerskollegii- och departementalkommitterade verkställts, och vari tillstyrkes inrättandet av ett handelsdepartement, att förvänta, att Kungl. Maj:t i den närmaste tiden framlägger förslag till inrättande av ett statsdepartement för industri, handel och sjöfart, och när skulle denna fråga kunna föreläggas riksdagens kamrar?

Ifrågavarande anhållan bordlades.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtande, nr 5, i anledning av särskilda motioner om ändrad lydelse av § 13 b) i förordningen om kommunalstyrelse på landet, § 29 mom. 1 b) i förordningen om kommunalstyrelse i stad, § 24 d) i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd och § 10 b) i förordningen om lands-ting;

bevillningsutskottets betänkande, nr 6, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående införande av utförelsebevis å spannmål; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 15, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående försäljning av vissa kronans jordbruksegendomar för beredande av medel till inköp av för skogsodling lämplig mark;

nr 16, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående lagstiftning om pasteurisering av mjölk;

nr 17, angående regleringen av utgifterna för kapitalökning i vad angår jordbruksärendena; och

nr 18, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ökat statsbidrag till kostnaderna för lantmåteri-förrättningar på landet.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Ericsson</i> i Åtvidaberg	under 5 dagar fr. o. m. den 2 mars,
» <i>Ekman</i>	den 1 mars,
» <i>Wikström</i>	under 10 dagar fr. o. m. den 1 mars,
» <i>Larsson</i> i Bondarve	» 4 » » » » 1 » och
» <i>Kahlström</i>	» 8 » » » » 1 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,50 e. m.

In fidem
Per Cronvall.